Jaana Jormanainen

Eduskunta
Hallintovaliokunta
hva@eduskunta.fi
Hallintovaliokunnan sihteeri Päivi Parviainen

Komission ehdotus asetukseksi toimenpiteistä julkisen sektorin yhteentoimivuuden korkean tason saavuttamiseksi unionissa (Yhteentoimiva Eurooppa -säädös) U-kirjeasia 98/2022 vp

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua 15.12.2022 julkistetusta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi toimenpiteistä julkisen sektorin yhteentoimivuuden korkean tason saavuttamiseksi unionissa (Yhteentoimiva Eurooppa -säädös) laadittua U-kirjettä.

Yhteentoimivuus vaatii toiminnan muutosta

Yhteentoimivuus on kokonaisvaltaista tekemistä, joka vaatii uudenlaista oppimista, johtamista ja organisaatioiden kulttuurista muutosta. Muutostukea vaaditaan myös työntekijöiden kouluttamiseen omaksumaan uudenlaista ajattelua, kun lomakemaailmasta siirrytään enemmän dynaamiseen ja rakenteisen tiedon hyödyntämiseen ja asiakkaalta kysytään enää vain välttämätön tieto. Tämän kautta prosesseja voidaan automatisoida helpommin, asiakkaan palvelua voidaan sujuvoittaa ja vapautetaan henkilöresursseja muuhun työhön.

Kansallisella tasolla hyvä esimerkki yhteentoimivuustyöstä antaa ympäristöministeriö, joka on toteuttanut ”rakennettu ympäristö” tietoihin liittyvien tietojen yhdenmukaistamista huomioiden eurooppalaiset yhteentoimivuusperiaatteet (EIF). Jotta kokonaisuuden tietopohja saadaan harmonisoitua ja standardisoitua, vaatii tämä todella paljon aikaa ja eri sidosryhmien asiantuntijoiden panosta. Työ kannattaa, koska yhteinen tietopohja luo vahvemman ja sujuvamman yhteistyön eri toimijoiden välillä. Lisäksi voidaan kehittää fiksumpia tiedolla johtamisen palveluja ja yritykset saavat mahdollisuuksia toteuttaa uusia lisäarvopalveluja.

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

Huomioita U-kirjelmästä

Kuntaliitto tukee ehdotuksen tavoitetta edistää Euroopan laajuisen digitaalisten julkisten palvelujen infrastruktuurin kehittymistä rajat ylittävässä toiminnassa. Yhteentoimivuus on pohjana yhteisen datan jakamiseen ja yhteisten palvelujen kehittämiseksi. EU:n kansalaisille eduksi, kun EU:n sisällä hänelle on tarjolla yhteneväisiä palveluja.

Määritelmät ja soveltamisala

U-kirjeessä todetaan, että ”julkinen palvelu” ei ole määritelty säädöksessä. Kuntaliitto toteaa, että julkinen palvelu tulisi määritellä, koska se ymmärretään EU maissa eri tavalla ja eri tasoisesti.

Kuntaliitto tukee U-kirjeessä nostettua ”Rajat ylittävät palvelut” määritelmän ja soveltamisalan tarkentamista siten, että rajat ylittävällä yhteentoimivuudella tarkoitetaan tietojärjestelmien välistä yhteentoimivuutta silloin, kun tietojärjestelmillä tuotetaan rajat ylittäviä palveluita ja siirretään tietoja jäsenvaltioiden rajojen yli. Jos määritelmä ja soveltaminen tulisi tarkoittamaan laajuudessaan kaikenlaisia julkishallinnon sähköisiä palveluja, koskettaisi tämä kuntia laajasti ja toisi enemmän kunnille hallinnollista lisätaakkaa.

Yhteentoimivuusarviointi (Artikla 3)

Kuntaliitto pitää tervetulleena yhteentoimivuusarviointia ”rajat ylittäviin palveluihin”, kunhan sen määritelmällä ja soveltamisella tarkoitetaan vain unionin lainsäädännössä rajat ylittäväksi säädettyjä tietojärjestelmiä ja verkkoja, ja sitä kautta soveltaminen olisi rajattua.

Kuten U-kirjeessä todetaan, EU tasolla yhteentoimivuusarvioinnin tarkoituksena olisi auttaa päätöksentekijöitä varhaisessa vaiheessa tunnistamaan ja ottamaan huomioon toimintapolitiikan olennaiset digitaaliset näkökohdat ja kommunikoimaan säätelyn vaikutuksia varhaisessa vaiheessa. Tämä toimintatapa on tervetullutta, koska Kuntaliitossa on viime aikoina noussut huoli siitä, että EU tasoiset yhteiset ratkaisut toteutetaan usein järjestelmä edellä, eikä huomioida kokonaisvaltaisesti yhteentoimivuuden eri tasoja ja toimenpiteitä, joita tulee tehdä ennen järjestelmää, esimerkkinä lainsäädännön harmonisointi.

Yhteentoimivuusratkaisujen jakaminen ja uudelleenkäyttö (Artikla 4)

Artikla 4(1) mukaan yhteentoimivuusratkaisut jaetaan julkisen sektorin elinten ja unionin toimielinten, muiden elinten ja virastojen välillä pyynnöstä, jossa on tekninen dokumentaatio ja tarvittaessa dokumentoitu lähdekoodi. U-kirjeessä todetaan, että ehdotuksen resitaalien 13 ja 21 perusteella jakamisvelvoitteella tarkoitetaan nimenomaan avointa lähdekoodia. Kuntasektorilla

varsinkin isommissa kaupungeissa on jonkin verran toteutettu avoimen lähdekoodin julkaisuja. Se päätös, toteutetaanko ratkaisu markkinoilta hankkien vai kehittäen avoimen lähdekoodin ratkaisua, on tilaajalle strateginen valinta, jonka tulisi perustua huolelliseen tarveharkintaan ja toimintaympäristön analyysiin. Avoimen lähdekoodin ratkaisulla voidaan esimerkiksi pyrkiä purkamaan toimittajaloukku, tervehdyttää kilpailua monopolitilanteessa tai kehittää täysin uudenlainen ratkaisu, jollaista ei markkinoilta vielä ole saatavilla.

Kuntaliitto muistuttaa, että kuntasektori harvemmin toteuttaa itse ratkaisunsa, vaan ne ovat pääasiallisesti hankittu yritykseltä tai sidosyksiköltä, joten artikla 4(1) jakamisvelvoite voi usein kumoutua artikla kohdan 4(1b) tekijänoikeuksiin, ellei kunta kilpailutuksessa ota kyseistä jakamisvelvoitetta huomioon.

Kuntaliitto nostaa jatkokeskusteltavaksi artikla 4(1a) kohdan määritelmän koskien ei lakisääteisten palvelujen jakamista. Kunnat voivat toteuttaa palveluja, joissa palvelukokonaisuudessa käsitellään sekä velvoittavia että kunnan itselleen ottamia tehtäviä.

Koulutus (Artikla 13)

Kuntaliitto painottaa koulutuksen tärkeyttä kuntasektorille asti. Artiklan 13 mukaan komissio tuottaa Yhteentoimiva Eurooppa -lautakunnan avustuksella koulutusmateriaalia yhteentoimivuusperiaatteista ja Yhteentoimiva Eurooppa -käytöstä. Julkisen sektorin elinten, kuten kuntien olisi järjestettävä henkilöstölle asianmukaisia koulutusohjelmia yhteentoimivuuskysymyksistä.

Koulutus vaatii panostusta ja resursseja kansallisella tasolla. Yhteentoimivuuden edistämiseksi tarvittaisiin vahvempaa ymmärryksen lisäämistä ja jalkauttamista osaksi jokapäiväistä toimintaa. U-kirjeessä todetaan, että kansallisesti tiedonhallintalain 4§:ssä säädetään tiedonhallintayksikön johdon vastuusta huolehtia koulutuksesta, jolla varmistetaan, että henkilöstöllä on riittävä tuntemus säädöksiin ja ohjeistuksiin. Tämä ei käytännössä ole riittävä, vaan tähän tarvitaan eritasoista tukea.

Rajat ylittävän yhteentoimivuuden hallinnointi (Artiklat 15–18)

Kuntaliitto toteaa, että luvussa 4 artiklat 15–18 säädettävä rajat ylittävän yhteentoimivuuden hallinnointikokonaisuus on kannatettava, kunhan siitä ei synny liian byrokraattista toimintaprosessia. Huomio kohdistuu kuntanäkökulmasta artikla 16, jossa säädetään Yhteentoimiva Eurooppa -yhteisöstä. Yhteisön jäsenet voivat osallistua työryhmiin ja vertaisarviointeihin sekä tuottaa sisältöä Yhteentoimiva Eurooppa-portaaliin.

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

Artikla 16(5) säädetään, että Yhteentoimiva Eurooppa -lautakunta järjestää kerran vuodessa Yhteentoimiva Eurooppa -yhteisön verkkokokouksen. Kuntaliitto ei rajaisi kokousten määrää, vaan muuttaisi kerran vuodessa järjestettävän kokouksen vähimmäismääräksi. Kuten U-kirjeessä todetaan, yhteisö on hyvä keino vaikuttaa esimerkiksi lautakunnan toimintaan antamalla asiantuntija-arvioita.

Siirtymäaika

Kuntaliitto yhtyy valtioneuvoston näkemykseen siitä, että komission ehdotus kolmen kuukauden siirtymäajasta on liian lyhyt huomioiden asetuksen laaja soveltamisala sekä uudet ehdotetut viranomaistehtävät.

SUOMEN KUNTALIITTO

Jaana Jormanainen
erityisasiantuntija